

بررسی رابطه درجه باز بودن تجاری و رشد اقتصادی در کشورهای منتخب منا: رهیافت علیت گرنجری پانلی بوت‌استرپ

سیاوش محمدپور،* علی رضازاده،** علی رئوفی***

تاریخ وصول: ۱۳۹۷/۶/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۸/۱۸

چکیده

رابطه درجه باز بودن تجاری و رشد اقتصادی جزو موضوعاتی است که هنوز در خصوص آن توافقی بین اقتصاددانان شکل نگرفته است. اختلاف نظرهای موجود صرفاً به حوزه تئوریک محدود نشده و در مطالعات تجربی صورت گرفته نیز نتایج بعضاً متناقضی دیده می‌شود. مطالعات تجربی انجام شده در این حوزه در دو دسته کلی قابل تقسیم‌بندی هستند: دسته اول مطالعاتی هستند که تاثیر درجه باز بودن تجاری بر رشد اقتصادی و یا تاثیر رشد اقتصادی بر درجه باز بودن تجاری را در قالب تحلیل رگرسیون متعارف و یا تکنیک‌های هم‌انباشتگی مورد بررسی قرار داده‌اند. دسته دوم مطالعاتی را شامل می‌شود که از علیت گرنجری جهت تشخیص رابطه بین درجه باز بودن تجاری و رشد اقتصادی استفاده کرده‌اند. بر اساس این دسته‌بندی، این مطالعه در گروه دوم قرار می‌گیرد. یکی از دلایل تناقضات تجربی که در مطالعات تجربی دسته دوم وجود دارد این است که در این مطالعات (که اغلب با داده‌های بین‌کشوری انجام شده است) به همبستگی بین مقطعی و همچنین ناهمگنی ضرایب توجه نشده است. بر این اساس، هدف این مطالعه، بررسی تجربی رابطه علیت گرنجری بین درجه باز بودن تجاری و رشد اقتصادی در کشورهای منتخب منطقه منا با در نظر گرفتن همبستگی بین مقطعی و ناهمگنی ضرایب است. در این راستا، در این مطالعه از رویکرد علیت گرنجری پانلی بوت‌استرپ پیشنهاد شده توسط کونیا (۲۰۰۶) استفاده شده است.

* دانشجوی دکتری علوم اقتصادی موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی. تهران. ایران.
(نویسنده مسئول) (siavash.mohammadpoor@gmail.com)

** استادیار دانشگاه ارومیه، گروه اقتصاد، ارومیه. ایران.

*** دانشجوی دکتری اقتصاد مالی دانشگاه علامه طباطبایی. تهران. ایران.

در روشی که کونیا ارائه نموده است، نیازی به انجام آزمون علیت به صورت مشترک برای همه مقاطع وجود ندارد و می‌توان وجود علیت را برای همه مقاطع به صورت جداگانه بررسی کرد. برتری این روش، نسبت به روش علیت گرنجری در چارچوب سری زمانی (بررسی علیت به صورت کاملاً جداگانه برای هر مقطع) این است که در روش کونیا، از همبستگی که در چارچوب داده‌های تابلویی ممکن است بین مقاطع وجود داشته باشد، بهره گرفته می‌شود و استفاده از این اطلاعات اضافی منجر به نتایج بهتر می‌شود. کونیا برای بهره‌گیری از این اطلاعات از روش SUR برای تخمین استفاده می‌کند. مزیت روش SUR در این است که به اطلاعات ماتریس واریانس-کواریانس نیز توجه دارد و این موضوع سبب کاراتر شدن تخمین‌ها می‌شود. مزیت دیگر روش کونیا این است که نایست بودن متغیرها نمی‌تواند صحت نتایج حاصل شده را تحت تاثیر قرار دهد و بنابراین در چارچوب این مدل، نیازی به بررسی ایستایی متغیرها وجود ندارد. لازم به ذکر است آمار و اطلاعات استفاده شده در این تحقیق، مربوط به ۹ کشور منتخب منطقه منا در بازه سال‌های ۱۹۷۰ تا ۲۰۱۶ است. بر این اساس، نتایج این مطالعه نشان داد که رابطه علی یکطرفه از درجه باز بودن تجاری به تولید ناخالص داخلی حقیقی در کشورهای الجزایر، مصر، ایران، مراکش، عمان، عربستان و تونس وجود دارد و در کشورهای عراق و مالت چنین رابطه‌ای مشاهده نمی‌شود. از سوی دیگر در هیچ یک از کشورهای مورد مطالعه، رابطه علی از رشد اقتصادی به درجه باز بودن تجاری قابل مشاهده نیست. بنابراین می‌توان استدلال کرد که همانند اغلب کشورهای در حال توسعه، در کشورهای منطقه منا نیز، آزادسازی تجاری، رشد اقتصادی آنها را تحریک می‌کند ولی افزایش نسبت تجارت خارجی به تولید در این کشورها، لزوماً منجر به رشد اقتصادی آنها نمی‌شود.

طبقه‌بندی JEL: C21, C50, F10, F43

واژه‌های کلیدی: رشد اقتصادی، درجه باز بودن تجاری، کشورهای منطقه منا، آزمون علیت

گرنجری پانلی بوت استرپ